

Vragenuur

Aan de orde is **het mondelinge vragenuur**, overeenkomstig artikel 12.3 van het Reglement van Orde.

Vragen Michon-Derkzen

Vragen van het lid Michon-Derkzen aan de minister van Justitie en Veiligheid over **het bericht "Natuur verzuipt door drugsafval"**.

De voorzitter:

Een hartelijk woord van welkom aan de minister van Justitie en Veiligheid. Het is fijn om u weer te zien. Ik geef graag het woord aan mevrouw Michon-Derkzen van de fractie van de VVD, die een vraag heeft aan de minister. Het woord is aan mevrouw Michon.

Mevrouw **Michon-Derkzen** (VVD):

Dank u wel, voorzitter. Ondernijning is een containerbegrip voor alles wat voortkomt uit de georganiseerde drugsriminaliteit. Tien dagen geleden is hier in Den Haag een heel huizenblok weggevaagd door een explosief. Deze week is in Purmerend een explosief geplaatst bij een woonhuis. Dat is echt afschuwelijk. Ik wil deze minister vragen wat er nodig is om dit tijt te keren. Het is kinderlijk eenvoudig om aan een paar cobra's te komen en zo een bom te plaatsen. Wat doet het kabinet aan het Europese verbod op cobra's, waar hier in de Kamer om is gevraagd? Wanneer komt het wetsvoorstel om cobra's onder de Wet wapens en munitie te plaatsen? Tot slot: wat is de opdracht van de taskforce die net onder leiding van de burgemeester van Rotterdam van start is gegaan?

De voorzitter:

Het woord is aan de minister.

Minister **Van Weel:**

Dank, voorzitter. Dank ook aan mevrouw Michon voor het agenderen van dit onderwerp. Laat ik het maar eerlijk en open zeggen: ja, we hebben een enorm probleem met deze explosies in Nederland. Hoewel die niet allemaal kunnen worden gelinkt aan de ondermijnende criminaliteit, speelt ondermijnende criminaliteit daar natuurlijk ook een rol bij. Dat is de reden dat ik twee weken geleden mevrouw Schouten, de burgemeester van Rotterdam, heb gevraagd om een strategisch offensief tegen explosies te leiden. Dat is een samenwerkingsverband waarbij naast de politie en het OM ook VNO aanwezig is, maar ook de vuurwerkbranche en de woningbouwcorporaties, omdat daar natuurlijk de meeste explosies plaatsvinden. Het is dus een breed verband dat gaat kijken welke stappen we kunnen nemen om echt een grote verandering te creëren in deze enorme toename. Daar is dus een ambitieus doel neergelegd. Het gaat echt om creatief nadenken.

Dat creatief nadenken is nodig. Als we inmiddels op meer dan 1.000 explosies in woonwijken in Nederland per jaar zitten en we met opsporing weliswaar ongeveer de helft kunnen oplossen maar daarmee het probleem dus niet minder maken, dan moeten we namelijk creatiever gaan nadenken over hoe we dit tijt keren. Daarbij neem ik vaak als voorbeeld de taskforce tegen de overvallen die een tijdlang welig tierden op tankstations. Daarbij zijn er hele kleine maatregelen genomen, zoals hoogtestreepjes naast de deur van de uitgang van het tankstation, waardoor je kunt inschatten hoe lang een overvaller is, wat dan weer helpt. Al die kleine dingen dragen dus bij aan het oplossen van het probleem. Dat is daar gelukt. Ik ben ervan overtuigd dat we onder leiding van mevrouw Schouten ook hier het tijt zullen keren.

Vanuit het ministerie en vanuit mijn kant gaan we natuurlijk doen wat we kunnen op het gebied van regelgeving en handhaving. Ik zei al dat de opsporing niet zozeer het grote

probleem is. De politie zit hier altijd bovenop en weet een heel groot deel van deze zaken op te lossen. Maar we zien wel dat het heel vaak jongeren zijn die dit doen en dat die dat vaak eenmalig doen, waardoor je niet echt kunt komen tot de opbouw van een strafdossier. Het gaat er dus om de laag daarboven te vinden. Daar gaan we achteraan.

We gaan ook kijken wat we op Europees niveau kunnen doen aan het minder voorradig maken van cobra's, waarmee dit inderdaad vaak gebeurt. Ik heb zelf opgebiecht dat ik in mijn jeugd weleens strijkers heb afgevuurd. Dat was toen illegaal vuurwerk. Strijkers maakten een grotere knal dan de astronauten die je legaal kon kopen. Maar dit is echt van een compleet andere orde. Cobra's blazen een voordeur eruit. Een aantal cobra's zorgen ervoor dat een hele pui uit een huis gaat. Dit is dus geen onschuldig vuurwerk. Dit zijn gewoon explosieven. Daar moeten we tegen optreden. Die cobra's worden gemaakt binnen de EU, maar ook daarbuiten. Het gaat er dus om dat we met onze open interne markt tot een Europese aanpak komen. Daarvoor heb ik samen met de staatssecretaris van IenW een initiatiefnota ingediend. We hebben een aantal lidstaten gevonden die zich bij ons hebben aangesloten om hier in EU-verband op in te zetten.

Nationaal ben ik voornemens om zo mogelijk nog voor, maar anders direct na het reces met een brief naar uw Kamer te komen waarin ik aankondig hoe we de cobra's onder de Wet wapens en munitie laten vallen. Ik heb daarvoor geen wetsvoorstel nodig. Ik wil nog niet volledig uit de doeken doen hoe we dat gaan doen, maar u kunt ervan uitgaan dat het binnen no time geregeld is. Dat geeft ook de politie meer armslag om behalve met de Wet op de economische delicten ook via deze weg de bezitters en afstekers van deze explosieven aan te pakken.

Mevrouw Michon-Derkzen (VVD):

Dank aan de minister. Ik hoop dat hij ons kan blijven informeren, ook over de resultaten van de taskforce. Het is zeer belangrijk om dat goed te volgen. Maar de ellende houdt niet op bij de grens tussen de bebouwde kom en het buitengebied, want in het buitengebied zijn plekken die gelegenheid geven tot criminaliteit. Criminele ondermijnende activiteiten zijn daar veel minder zichtbaar, maar daardoor niet afwezig. Resultaat daarvan zijn de drugsdumpingen; dat zagen we ook in de krant. Maar ook recent zagen we met een heel aantal collega's boeren die onder valse voorwendselen hun lege schuur verhuren, waar vervolgens een drugslab in wordt geplaatst. Je ziet in het buitengebied dat hele containers worden ingegraven. Heeft de minister zicht op al die criminele activiteiten die er in het buitengebied plaatsvinden?

Minister Van Weel:

Het is een terecht punt dat ondermijning niet alleen in onze wijken voorkomt, maar ook op het platteland. Het ondermijnende karakter slaat ook op het feit dat het overal opduikt. Daar waar het ruimte vindt, daar woekert het en dat is ook zo op het platteland. Dus ja, wij schrikken van het aantal drugsdumpingen in de natuur. We schrikken van de ervaringen die met name groene boa's hebben in het buitengebied. We schrikken van de verhalen van boeren die zeggen dat ze onder druk worden gezet om hun schuur voor deze praktijken af te staan. De allerbeste remedie hiertegen is om de drugslabs, dus die plekken waar de drugs worden geproduceerd, aan te pakken. Daarmee voorkomen we de hele afvaldumping, die vaak gedaan wordt door derden. Dat zijn dus niet de grote criminelen die we daarmee pakken en bovendien zijn ze vaak alweer gevlogen. Het gaat erom dat we de locaties aanpakken waar de drugs worden geproduceerd, of dat nu in een stad is of in de buitengebieden. Wij komen binnen enkele weken, in het begin van het nieuwe jaar, met een landelijke campagne die de aandacht gaat vestigen op: wat zijn nou vreemde of verdachte zaken die je kunt signaleren in je omgeving? Dat kan in je woonwijk zijn, waar je verdachte busjes ziet rijden of waar je winkels hebt die niet open zijn op normale tijden, waar nooit iemand komt of waar je een vreemde geur ruikt. Maar het kan ook in het buitengebied zijn. Het kan ook op een vakantiepark zijn of een afgesloten industrieterrein, waar ineens op

vreemde uren activiteit is. We gaan de burgers, want daar hebben we de meeste van, meer dan politieagenten en boa's, in staat stellen om daar beter op te reageren en om ons te helpen om die drugslocaties, die productielocaties aan te pakken.

Mevrouw **Michon-Derkzen** (VVD):

De minister noemde ze al eventjes: de groene boa. Wie kent het buitengebied en wie houdt nou toezicht in dat buitengebied? Dat is de groene boa, niet bij iedereen bekend. Het kan een boswachter zijn of een natuurinspecteur, maar de groene boa heeft in deze dagen echt een kernfunctie als het gaat om de veiligheid in het buitengebied. In tegenstelling tot de politie lopen zij vaak alleen. Dat doen ze zowel overdag als in de nacht. We hebben die groene boa's keihard nodig om ons veilig te houden. Zoals ik al zei: zij zien als eersten wat er gebeurt. Dat gaat veel verder dan de klassieke taken die zij voorheen hadden op natuurbeheer. De VVD is al jaren bezig om ervoor te zorgen dat die groene boa ook de goede uitrusting heeft om het werk op een veilige manier te kunnen doen. Dat betekent dat als de werkgever daar een aanvraag voor indient en ze voldoende getraind zijn, die groene boa's ook bewapend kunnen worden. Maar daar gaat het hopeloos mis. Daar wil ik vandaag echt de aandacht van de minister voor vragen. De aanvragen belanden echt in een moeras en als ze al boven water komen, worden ze afgewezen. Kan de minister een overzicht geven van alle aanvragen voor bewapening, de adviezen en de daadwerkelijke besluiten voordat we eind januari met elkaar weer over de boa's spreken, zodat we zicht hebben op hoe dat proces gaat?

Los van de bewapening is het voor groene boa's ook van essentieel belang dat zij goed samenwerken met de politie, want de politie moet natuurlijk als back-up aanwezig als dat nodig is voor de groene boa om het werk veilig te kunnen doen. Daar zitten knelpunten. Ik begrijp dat eerlijk gezegd ook goed vanuit de positie van de politie. De boa heeft een veelheid aan werkgevers, dus dan heb je als politie met veel partijen te maken. Maar wij hebben eerder hier in de Kamer gevraagd — ik zocht het nog na: het was het voorjaar van 2022; ik zie mevrouw Bikker knikken — om een agenda te maken voor de samenwerking tussen de groene boa en de politie. Tot op de dag van vandaag is die samenwerking niet optimaal. Wat gaat de minister doen, zowel bij de uitrusting van de groene boa's als bij de samenwerking met de politie, om juist deze groep, die we heel hard nodig hebben, voldoende in staat te stellen om het werk goed te doen?

Minister **Van Weel**:

De groene boa's gaan mij ook aan het hart. Ik heb er een aantal gesproken. Ik lees hier dat het er 2.298 zijn. Ik heb ze niet allemaal gesproken, maar de groene boa's die ik ben tegengekomen zeggen dat de specifieke aard van hun werkzaamheden andere eisen stelt aan hun uitrusting en bewapening. Ze werken namelijk vaak alleen in het buitengebied en hebben nu ook te maken met de georganiseerde misdaad als mogelijke tegenstander. Ik sta daar zeer sympathiek tegenover. Er is een traject om die aanvragen te doen. Dat moet de werkgever doen. Er zijn ook werkgevers die dat niet willen doen voor hun boa's. Daar wil ik ook het gesprek mee aangaan, gewoon om te weten wat daar de overwegingen in zijn. Wij zijn bezig met een herziening van het hele boa-bestel. Daarbij moeten we ook bezien of we voldoende groene boa's hebben, of ze voldoende zijn uitgerust, en of we dat meer uniform moeten maken of het op de huidige wijze moeten laten voortgaan. Daar kom ik sowieso op terug.

Dan over het aantal aanvragen dat gehonoreerd is. Daar ga ik achteraan. We hebben nog een debat over de politie deze week, donderdag. In mijn eerste termijn zal ik daar specifiek en actief aandacht aan besteden, zodat we ook kunnen bekijken of het probleem nou zit in het niet doen van een aanvraag door de werkgevers of in het niet toekennen daarvan. Dan moeten we weer bekijken waar dat aan ligt. Daar wil ik dus zeker naar kijken.

De samenwerking tussen politie en boa's hoort voor mij bij de herziening van het boa-bestel.

Daarbij gaan we ook bekijken of we de taken moeten uitbreiden, of juist niet, en hoe zich dat verhoudt tot de politie. Er zijn voorbeelden van waar dat echt goed gaat. Denk aan de boswachter die geïnterviewd werd voor het artikel dat heeft geleid tot de mondelinge vraag van uw zijde. Hij is degene die door de politie is gealtereerd op de vondst van een drugslab in zijn verantwoordelijkheidsgebied. Daarop is hij gaan zoeken naar verdachte sporen. Hij vond daar verdachte sporen. Er was een afgeschermd dumpingput. Juist door de tip van de politie kon hij erachteraan. Daardoor zijn we deze enorme dumping — want dat is het — op het spoor kunnen komen. Op de foto's lijkt het wel een soort mijnenafgraving. Daar is echt een enorm milieuprobleem gecreëerd. Dat zijn de lichtpuntjes, maar ik erken dat het niet overal goed gaat. Zeker met private domeinen, met private landeigenaren, waar ook groene boa's actief zijn, kan dat nog een stuk beter. We nemen dat dus mee.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Ik vond de voorzitter vrij coulant wat betreft het toelaten van vragen over de explosies. Ik had zelf vragen voorbereid over de dumpaanvallen. Ik ben in ieder geval blij dat de minister zo snel mogelijk de motie uitvoert om met een taskforce te komen. Ik hoop dat die fenomeenanalyse naar explosies zo snel mogelijk gedeeld wordt met de Kamer.

Maar mijn vraag gaat over de dumpingen. In het verleden hebben wij gevraagd om dat samenwerkingsverband met de politie. Daar bent u net op ingegaan. Het is nu dweilen met de kraan open. Je kan wel weer miljoenen besteden aan het opruimen van die drugsaanval, maar we willen daders op heterdaad betrappen. Wat kunnen wij nu doen, dus zolang de stelselherziening nog niet heeft plaatsgevonden, om de groene boa's via de politie zo goed als mogelijk te ondersteunen? Welke acties gaat u daaromtrent ondernemen?

Minister **Van Weel**:

Ik kan u zeggen dat ik hier nog nader bij u op terugkom op het strategisch offensief tegen explosies. Dat stond inderdaad niet geagendeerd, maar ik heb wel gemeend daar iets over te moeten zeggen in antwoord op de vragen.

Ik zei al iets over drugsdumping. Veel beter dan die dumpers op het spoor komen is het om die drugslabs te vinden. Om die drugslabs te vinden, moet je opsporingscapaciteit inzetten. Ik noemde net het voorbeeld van die ene boa die het gebied goed kent en de politie daarom kan helpen bij het opsporen van zo'n dumpingslocatie. Dat is het soort samenwerking dat we nodig hebben. Ik zie dit als een aansporing om nog een keer met de politie rond de tafel te gaan zitten, op heel korte termijn. Dat hangt ook een beetje samen met de start van die campagne. Het doel is dus om nog een keer bij boa's de vraag onder de aandacht te brengen waar ze de politie mee kunnen helpen en wat de signalen zijn die zij kunnen zien waarmee de politie verder kan? Maar omgekeerd gaat het er ook om dat de politie in die landelijke regio's gealtereerd moet worden door de extra ogen en oren die zij hebben in die gebieden, en om de vraag of daar beter gebruik van gemaakt kan worden.

De **voorzitter**:

30 seconden voor mevrouw Bikker.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Petje af voor alle boswachters en andere boa's die optreden op het moment dat hun gebied vervuild raakt door drugsafval en tegen andere dingen die ze tegenkomen. Het begint echter niet bij de drugslabs, maar bij de gebruikers. Als die zich niet realiseren wat voor ellende ze teweegbrengen, is het dweilen met de kraan open. Ik zou de minister willen vragen, juist als hij hiermee aan de slag gaat, om de motie van de ChristenUnie op te pakken om gebruikers te confronteren met de schadelijke gevolgen van het drugsgebruik, juist ook voor de natuurgebieden. En alsjeblieft, laat de boa's geen nieuwe gemeentepolitie worden, maar laat de groene boa's heel goed zorgen voor de natuur.

Minister Van Weel:

Dat laatste doen ze sowieso, want daar ligt hun passie natuurlijk. Daarom gaat het die groene boa's ook aan het hart op het moment dat natuur verwoest wordt door dit soort drugsdumpers. Ik kan alleen maar volmondig ja zeggen. We hebben natuurlijk de motie van uw hand, waar de staatssecretaris Preventie en ik uitvoering aan gaan geven door aandacht te vragen voor de hele schadelijke gevolgen van het gebruiken van drugs. Er ligt gewoon een directe bloedlijn tussen de criminaliteit die we zien, de explosies in de wijken, de dumping in de natuur, de liquidaties die we hebben gezien in Nederland en dat pilletje of dat lijntje coke. Mij vindt u daarbij dus aan uw zijde.

Kamerlid Kostić (PvdD):

Drugsdumping heeft enorme gevolgen en er zit een enorme criminele organisatie achter. We hebben de boswachter gehoord. Hij zei: "Hier ben ik geen boswachter voor geworden. Dit is niet leuk. Dit is eigenlijk niet mijn taak, maar ik doe het omdat het blijkbaar niet anders kan." Ik hoor net de VVD zeggen: misschien kunnen we de boa's meer bewapenen en kunnen we daar meer taken neerleggen. Ik wil van de minister horen dat dat absoluut niet gaat gebeuren, dat het hier gaat om zware criminaliteit, dat de aanpak daarvan in eerste instantie gewoon hoort bij onze politie en bij de recherche, en dat dat het punt is waar het versterkt moet worden.

Minister Van Weel:

Ik zou willen dat de boa's niet te maken hadden met de drugscriminaliteit waar ze tegen aanlopen in hun gebieden. Daar zijn ze natuurlijk nooit voor bedoeld geweest. Daarvoor zijn ze niet in dienst gegaan; dat zei ik net ook tegen het lid Bikker. Maar helaas is dat wel de werkelijkheid die we nu zien en dan moet je gaan kijken: als zo'n boa daartegen aanloopt ... We willen niet dat ze op jacht gaan naar drugscriminelen, zeker niet. Dat is niet hun taak; dat is een politietaak. Maar als ze aanlopen tegen criminelen is de vraag: kunnen ze zich adequaat verdedigen? Waar vroeger misschien een pepperspray voldoende was omdat je wat wildcrossers tegenkwam op de hei, heb je nu te maken met een volledig andere categorie, die ook rondhangt in die natuurgebieden. Dat is de afweging die we maken bij het al dan niet bewapenen van groene boa's. Dat is echt een buitencategorie in vergelijking met de boa's die we tegenkomen in de stad, die met hele andere problematiek te maken hebben. Daar is de politie vaak ook dichterbij. Het kan in het buitengebied rustig een halfuur duren voordat de politie komt opdagen.

Kamerlid Kostić (PvdD):

Er ligt niet voor niets een geweldsmonopolie bij de politie. Volgens mij moeten we heel voorzichtig zijn met het verder bewapenen van onze samenleving. Ik vraag de minister om vooral te kijken naar hoe we de politie hierin verder kunnen versterken, zodat ze op tijd naast die boa's staan als er iets is, en het liefst inderdaad nog voordat er iets gebeurt.

Dan mijn tweede vraag. Ik zie dat er voor miljoenen aan schade is voor de samenleving, de natuur en ons grondwater. Ik merk dat er best wel wat discussie is over door wie en wanneer het moet worden opgeruimd, waardoor drugsafval te lang blijft liggen in de natuur en de schade nog veel groter wordt. Kan de minister kijken met andere lagen van overheden en bevoegde gezagen hoe daar meer duidelijkheid in kan komen, misschien door middel van een richtlijn, zodat er niet steeds weer een discussie ontstaat over de vraag wie — de terreinbeheerder, de provincie, de gemeente — het gaat opruimen, zodat daar gewoon duidelijkheid over komt?

Minister Van Weel:

Dank voor die vraag. Het is waar: het loopt af en toe in de miljoenen. De afgelopen jaren zijn door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat voor ongeveer 5 miljoen aan opruimingsgelden beschikbaar gesteld. Ook vanuit Justitie en Veiligheid dragen we daaraan bij. We hebben nu een regeling waarbij ook wij voor de wat kleinere drugsdumpingen

achteraf schade kunnen vergoeden. Die regeling liep af, maar die zet ik voort in het komende jaar, omdat ik samen met de staatssecretaris van IenW wil komen tot een structurelere regeling. Er is geen wettelijke grond waardoor wij als landelijke overheid de taak zouden hebben om daar wat mee te doen, maar we zien wel het probleem dat lokaal neerstraalt. Wij willen dus een structurele regeling waarbij we tegemoet kunnen komen in de kosten. Natuurlijk kijken we ook hoe we dat samen met de gemeenten kunnen inrichten, zodat dat voor de terreinbeheerders een overzichtelijk en makkelijk verhaal is.

De heer **Flach** (SGP):

Ik wil even doorgaan op de kosten die gemoeid zijn met drugsdumpingen. Wij zouden graag zien dat de kosten veel meer worden verhaald op de vervuiler. Als ik even terugkijk, zie ik dat er ook een toezegging is van februari vorig jaar, waarin staat dat dit zou worden onderzocht en dat er mogelijk een voorstel zou komen. Het is eigenlijk onbestaanbaar dat het nu bij de belastingbetaler ligt. Onze oproep zou zijn: koppel die drugsvondsten zo veel mogelijk aan de drugslabs en probeer dat ook te koppelen aan de daders en het op hen te verhalen. Hoe staat het daarmee? Hoever is de minister daarmee?

Minister **Van Weel**:

Het is niet helemaal waar dat daar niets aan is gebeurd. Er zijn concrete gevallen waarin er ook vorderingen zijn ingediend bij de diegenen die de dumping hebben gedaan. Dat werkt natuurlijk het beste als je ook de laag daarboven hebt, namelijk de producenten van de drugs, want daar zit natuurlijk het geld. Ik zei al: soms is de complicatie dat er derden worden ingehuurd om dit soort dumpings te doen. Bij hen is dan vaak weinig te halen. Uiteindelijk draait de terreineigenaar, de gemeente of het Rijk dan toch op voor de kosten. Maar daar waar het kan, doen we het. Er is bijvoorbeeld afgelopen juli in de gemeente Someren zo'n succesvol geval geweest waarbij de vorderingen wél zijn verhaald op de criminelen die voor die dumping hebben gezorgd. Maar ja, je kunt je voorstellen dat we als overheid niet alleen maar kunnen toekijken als een privé-eigenaar te maken krijgt met een dumping waarbij de schade in de tonnen loopt. We moeten dan ook inspringen. Maar het zal geen verrassing zijn dat het mijn voorkeur heeft dat criminelen hier zelf voor opdraaien.

De heer **Flach** (SGP):

Ik ben er voorstander van dat mensen niet blijven zitten met de kosten die door anderen veroorzaakt zijn. Ik doelde op het volgende. De minister zou met een voorstel komen om het meer structureel te gaan verhalen op daders. Ik wil eigenlijk weten wat de minister dan nodig heeft om dat nog vaker te doen. Welke middelen zou hij daarvoor nodig hebben? Wellicht kan de Kamer daar ook een rol bij spelen.

Minister **Van Weel**:

Ik denk niet dat ik iets nodig heb qua wet- of regelgeving. De wet- en regelgeving die we hebben op het gebied van milieudelicten en anderszins, voorziet al in de mogelijkheid om schade te verhalen op diegene die de schade veroorzaakt. Het is vaak meer een kwestie van: krijgen we dan de juiste daders te pakken en hebben die ook daadwerkelijk iets wat we af kunnen pakken? Maar daar kunnen we niet altijd wat aan doen.

Mevrouw **Michon-Derkzen** (VVD):

Aansluitend op het punt van de heer Flach. Ik ben het natuurlijk zeer met hem eens dat diegene die dit veroorzaakt, voor de kosten zou moeten opdraaien. Nu is dat niet of vaak niet het geval. Ik ben het dan ook zeer eens met de inzet van de minister en de staatssecretaris van IenW om in ieder geval de kosten te compenseren, helemaal voor private terreinbeheerders. Nu kunnen ze die kosten inderdaad terugvorderen, maar dat duurt vaak maanden. Als een boer op zijn erf voor een ton aan kosten heeft gemaakt — dat heb je namelijk zo bij een dumping — en die echt een halfjaar tot een jaar moet wachten op de teruggave van dat geld, dan zit je er toch niet helemaal lekker bij. Kan de minister er dus ook

voor zorgen, wellicht in overleg met provincies of met een club als ZLTO, dat de gedupeerde wat sneller, eenvoudiger of met een voorschot die kosten terug kan krijgen?

Minister Van Weel:

Dat is een terechte vraag, zeker als die schade enorm oploopt, want private eigenaren hebben zo'n bedrag natuurlijk niet zomaar liggen. Nu is het lastig om als landelijke overheid te werken met voorschotten. Wij kunnen vaak alleen maar met een compensatieregeling werken. Maar ik ben wel bereid om met de staatssecretaris te kijken of we het in de uitwerking van die richtlijn op een andere manier, bijvoorbeeld via LTO of gemeentes, makkelijker kunnen maken of dat we in ieder geval kunnen werken met voorschotten.

De voorzitter:

Heel goed. Dank aan de minister van Justitie en Veiligheid. Fijn dat u bij ons was.

Vragen Joseph

Vragen van het lid Joseph aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, viceminister-president over **het bericht "Kosten per deelnemer in pensioensector stijgen met 17%, fondsen twijfelen of nieuw stelsel goedkoper is"**.

De voorzitter:

Dan spreek ik een hartelijk woord van welkom uit richting de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Hij heeft een vraag van mevrouw Joseph van de fractie van Nieuw Sociaal Contract. Het woord is aan haar.

Mevrouw **Joseph** (NSC):

Dank u wel, voorzitter. Pensioenfondsen zijn nu bezig met de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel. Het nieuwe pensioenstelsel zou pensioen eenvoudiger, en daarmee goedkoper en begrijpelijker moeten maken. Maar dat wordt het niet. We lezen zelfs dat het duurder wordt. De kosten zijn volgens onderzoek van BDO afgelopen jaar gestegen met 17%, naar €739 per deelnemer per jaar. Ik wil vragen aan de minister of het klopt dat de pensioenuitvoering duurder is geworden.

De voorzitter:

Het woord is aan de minister.

Minister Van Hijum:

Dank u wel, voorzitter. Om te beginnen dank voor de vragen. Mevrouw Joseph verwijst in haar vraag naar een artikel dat in de krant heeft gestaan, dat inderdaad verwijst naar een rapport van bureau BDO, waarin wordt gemeld dat de uitvoeringskosten van een aantal ondernemingspensioenfondsen is gestegen. Mevrouw Joseph weet volgens mij beter dan ik dat als je naar de pensioensector kijkt, je onderscheid moet maken tussen verschillende soorten uitvoeringskosten, namelijk administratiekosten, de kosten van vermogensbeheer en transactiekosten. In het artikel in De Telegraaf wordt gezegd dat de totale kosten van de ondernemingspensioenfondsen zijn gestegen. Dat kan ik niet verifiëren, maar ik neem even aan dat dat klopt. We weten wel uit een ander rapport van een ander bureau, Bell, dat jaarlijks ook de uitvoeringskosten van alle pensioenfondsen samen monitort, dat die kosten in 2023 juist zijn gedaald. Die zijn namelijk 13% lager uitgevallen dan in 2022. Dat wordt vooral veroorzaakt door lagere prestatievergoedingen, de kosten van het vermogensbeheer. Dat is overigens al langer een doorn in het oog van deze Kamer, van mijn voorganger en van de pensioenfondsen zelf. In zijn algemeenheid kan ik dus niet bevestigen dat de uitvoeringskosten stijgen.

Maar mevrouw Joseph heeft het natuurlijk ook over de gevolgen van de transitie. Daarbij is inderdaad wel aan de orde dat de kosten de komende jaren zullen stijgen. Dat is geen

onverwacht effect, zeg ik daarbij. Bij de behandeling van de Wet toekomst pensioenen in deze Kamer is ook in de memorie van toelichting gezegd dat we erop rekenen dat er jaarlijks ongeveer 5 miljoen per fonds nodig zal zijn om de transitie vorm te geven. Als we even kijken naar de kosten die op dit moment worden gemaakt door de verschillende fondsen, zien we dat in de uitvoering de kostenstijging zich op dit moment ook binnen die bandbreedte afspeelt. U moet dan aan het volgende denken. Pensioenfondsen die aan een transitie meedoen, moeten investeren in ICT-systemen, communiceren met deelnemers en het beheer van gegevens op orde brengen. Dat brengt kosten met zich mee. Maar nogmaals, dat effect is in de Wet toekomst pensioenen voorzien.

Mevrouw **Joseph** (NSC):

Dank aan de minister voor de beantwoording. U zei net zelf: de transitie zelf kost natuurlijk geld. Dat begrijp ik ook. Maar er staat ook in het artikel dat pensioenfondsbestuurders aangeven dat ze verwachten dat toekomstige uitvoeringskosten flink tegenvallen en dat de nieuwe regeling nog niet zo eenvoudig is als verwacht. Ik wil maar even vragen: het klopt toch, ook volgens de minister, dat de kosten voor de pensioenen gewoon uit de premies komen en uit de persoonlijke pensioenvermogens, en dat die kosten dus allemaal ten koste gaan van de hoogte van de pensioenen? Is de minister het daarmee eens?

Minister **Van Hijum**:

Ja, dat is zeker zo. Het moet uit de lengte of uit de breedte komen. Dus als een pensioenfonds kosten moet maken voor de transitie, gaat dat ten koste van de inkomsten en uitgaven die men moet doen. Maar nogmaals, het is geen onvoorzien effect van de transitie. Nogmaals, dat staat in de memorie van toelichting bij de wet. De omvang van deze kosten zijn destijds voorzien. Voor zover we nu kunnen waarnemen, blijven die kosten ook binnen die bandbreedtes. Ik ben ook absoluut voornemens om uw Kamer daarover te blijven informeren. In januari krijgt u opnieuw een voortgangsrapport op basis van de gegevens die we dan weer beschikbaar hebben over de transitie. Ik zal daarin ook ingaan op de uitvoeringskosten, in het bijzonder die van de transitie.

Mevrouw **Joseph** (NSC):

De minister heeft mij misschien niet helemaal goed begrepen. Het gaat me niet eens zozeer om de kosten van de transitie, maar om de kosten daarna. Er zijn signalen dat de uitvoeringskosten daarna hoger zijn, terwijl de pensioenen juist eenvoudiger en begrijpelijker zouden moeten worden. Ik wil de minister er ook op wijzen dat mensen vaak verplicht bij een pensioenfonds zitten. Zij betalen premies, maar het lijkt er nu op dat die pensioenfondsen vervolgens onbeperkt kosten mogen maken. Dat kan toch niet? Dat wil ik de minister vragen.

Minister **Van Hijum**:

Ik zou ook helemaal niet willen toejuichen of aanmoedigen dat pensioenfondsen onbeperkt kosten maken. Sterker nog, ik denk dat de beheersing van kosten een belangrijke opgave is voor pensioenfondsen zelf. Overigens zijn ook daar in de Wet toekomst pensioenen een aantal waarborgen voor opgenomen. Zo moet straks op het uniforme pensioenoverzicht van iedere deelnemer gewoon staan hoeveel de uitvoerings- en administratiekosten per deelnemer bedragen. Pensioenfondsen moeten zelf verantwoording afleggen over die bestuurskosten, ook aan het verantwoordingsorgaan. Je hebt dus een prikkel om transparant te maken hoeveel geld je daar nou echt aan besteedt, en of je dat kunt uitleggen en verantwoorden in de richting van het verantwoordingsorgaan. Tot slot houdt De Nederlandsche Bank ook nog altijd toezicht op de beheerste en integere bedrijfsvoering van fondsen. Dat zijn dus allemaal sloten op de deur om te voorkomen dat die kosten uit de hand lopen. Ik herhaal nogmaals dat we in januari de kosten van de transitie ook weer met de Kamer delen om te kijken hoe het daarmee gaat.

Mevrouw **Joseph** (NSC):

Ik heb zelf natuurlijk ook gekeken naar de transitie en naar de vraag of de kosten transparant

zijn, maar in de transitieplannen zie ik heel vaak dat er een maximale premie of gewoon een premie is afgesproken, terwijl helemaal niet duidelijk is welk deel van de premie er voor de kosten is en welk deel van de premie overblijft voor echte pensioenopbouw. Ik vroeg me af of de minister het ook belangrijk vindt dat pensioenfondsen transparant zijn over welk deel van de premie naar kosten gaat, ook al in dat transitieplan? Want in dat laatste staan gewoon de nieuwe pensioenplannen. Hoe gaat de minister ervoor zorgen dat de transparantie over de kosten beter wordt?

Minister Van Hijum:

Ik heb volgens mij net herhaald hoe in de wet al is vastgesteld dat die transparantie er moet zijn, want ik deel het belang van inzicht in die kosten. Het gaat over veel geld. Ik wil ook niet onder stoelen of banken steken dat ik ook vind dat het om heel veel geld gaat. Nogmaals, daarom is die transparantie belangrijk. Daarom is de verantwoording erover belangrijk. Nogmaals, we hebben bij de transitie een inschatting gemaakt van wat we dachten dat het zou gaan kosten. Het is ook belangrijk om te kunnen vaststellen dat het erop lijkt dat de uitvoeringskosten zich vooralsnog binnen de bandbreedte afspelen. Mevrouw Joseph heeft overigens wel gelijk dat een aantal pensioenfondsbesturen in dat BDO-rapport aangeven dat zij verwachten dat op termijn die kosten ook weer structureel naar beneden zullen gaan met de invoering van het nieuwe systeem, maar dat een aantal voordelen dat werd verwacht zich nog niet automatisch zal uitkristalliseren. Dat is dus nog een onzekere factor. Daarom is het ook belangrijk om met elkaar de vinger aan de pols te houden. Dat hebben we al eerder afgesproken met de Kamer.

Mevrouw Joseph (NSC):

Mijn vraag was als volgt. Wij maken ons zorgen om de kosten. De minister heeft het over transparantie en verantwoording, maar ik denk dat dat niet genoeg is. Ik wil de minister vragen hoe hij ervoor gaat zorgen dat de kosten omlaaggaan en of hij eventueel bereid is om een maximering van de kosten in te voeren.

Minister Van Hijum:

Ik wil toch even herhalen waarmee ik begon, namelijk dat de totale kosten volgens onze cijfers in de afgelopen jaren omlaag zijn gegaan. Nogmaals, we zullen dat blijven volgen. We hebben op de korte termijn invloed op de transitie. Ik doel op de investeringen die fondsen moeten doen om de transitie vorm te geven en op alle activiteiten die daarbij horen. Het is belangrijk dat fondsen de tijd krijgen om de transitie zorgvuldig en goed uit te voeren. Er is wel een risico, dat wij zelf ook onderkennen. Doordat heel veel activiteiten tegelijkertijd moeten plaatsvinden, wordt er een beroep gedaan op de schaarse capaciteit in de markt en kunnen de kosten worden opgedreven. Wij geven de fondsen iets meer tijd om de transitie vorm te geven. Dat kan weer een dempend effect hebben. We proberen met de Kamer de vinger aan de pols te houden en iedere keer de goede dingen te doen.

Mevrouw Joseph (NSC):

Het artikel ging inderdaad nog verder. Er stond ook dat er mogelijk IT-problemen zijn. Er wordt gezegd dat IT-projecten altijd twee keer zo lang duren en twee keer zoveel geld kosten, terwijl ze maar de helft opleveren. De adviseurs komen in de knel als de transitie doorgaat zoals die nu gaat. De hele pensioenmarkt weet al dat er een wet ligt om de uiterste transitiedatum van 1 januari 2028 te regelen, maar ondanks dat zetten ze dit in de krant en maken ze zich zorgen. Ik vraag me af hoe de minister denkt dat we deze transitie in godsnaam goed doorkomen.

Minister Van Hijum:

Ik blijf het herhalen: door onze ogen en oren open te houden voor dit soort zorgen en daarnaar te handelen. Er ligt hier een wet voor om de transitietermijn te verlengen tot 1 januari 2028 en om de implementatie dynamisch te maken. Daardoor ontstaan er meer

mogelijkheden om de werkzaamheden in de tijd te spreiden en hoeft men minder alles op hetzelfde moment te doen. We proberen daar dus nadrukkelijk oog voor te houden.

Mevrouw **Joseph** (NSC):

Tot slot. Het nieuwe pensioenstelsel is grotendeels gebaseerd op wensdenken. De valse belofte dat iedereen erop vooruitgaat, galmt nog door mijn hoofd. Dat kan helemaal niet. Je hoeft helemaal geen actuaaris te zijn om te begrijpen dat de hogere kosten, waarmee we begonnen, leiden tot een lager pensioen. Ik denk dat het heel erg belangrijk is om te stoppen met wensdenken, om deze pensioenwet te verbeteren en om de kosten bij verplicht gestelde pensioenfondsen in te perken. Je kunt ze geen carte blanche geven. Mensen zitten verplicht bij die fondsen. Ik hoop dat de minister daarvoor openstaat. Het is nog niet te laat.

Minister **Van Hijum**:

Ik blijf openstaan voor signalen, maar ik vind wel dat we twee dingen goed uit elkaar moeten halen: het doel van deze transitie, de vraag naar welk pensioenstelsel je toe gaat en wat de effecten daarvan zijn, en de vraag wat ervoor nodig is om daar te komen. Dan hebben we het inderdaad over de kosten, de transitiekosten en de inspanningen die pensioenfondsen moeten verrichten. Daar ging deze vraag over. Ik heb aangegeven dat die niet heel erg verrassend zijn ten opzichte van de verwachtingen die deze Kamer had bij het aannemen van de wet, namelijk dat het ongeveer vijf jaar lang 200 miljoen per jaar zou kosten. Daar moeten we met elkaar bovenop blijven zitten om te zien of dat uitkomt en wat ervoor nodig is om de implementatie op een verantwoorde manier uit te voeren.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Meneer Van Kent, u hebt 30 seconden.

De heer **Van Kent** (SP):

Ik weet zeker dat de mensen thuis er helemaal niets meer van begrijpen. Een Kamerlid van Nieuw Sociaal Contract en een minister van Nieuw Sociaal Contract, van de partij van Pieter Omtzigt, staan hier te bakkeleien over een wet, maar doen verder helemaal niets. Ik heb eigenlijk maar één belangrijke vraag aan deze minister. De minister kan er iets aan doen, maar waarom wil hij er niets aan doen? Waarom wil de minister deze wet niet terugdraaien en kiest Nieuw Sociaal Contract voor puur kiezersbedrog?

De **voorzitter**:

De minister vertegenwoordigt hier niet een partij, maar de Kroon.

Minister **Van Hijum**:

Het is goed dat u dat even aangeeft.

De heer **Van Kent** (SP):

We hebben hier twee mensen van dezelfde partij gezien.

Minister **Van Hijum**:

Ik voer hier ongeveer wekelijks dezelfde discussie met de heer Van Kent, waarin ik hem iedere keer uitleg dat ik hier sta om een wet uit te voeren die door de Tweede en Eerste Kamer is aangenomen en om de enorme transitieopgave waar heel veel pensioenfondsen in dit land voor staan op een ordentelijke manier te faciliteren. Dat doen we met een open oog en een open oor voor de zorgen die er zijn, want het is geen eenvoudige transitie. Er zullen fouten gemaakt worden. Er moeten investeringen plaatsvinden, er moet gecommuniceerd worden. Er komt ontzettend veel bij kijken. Daar wil ik een beetje met verstand en met hart in zitten. Ik luister goed naar de signalen uit de Kamer, maar dat is wat ik als minister te doen heb.

De heer **Van Kent** (SP):

Tallose voorstellen heeft de SP de afgelopen tijd gedaan. Die zijn allemaal weggestemd hier door de BBB, door de PVV en door Nieuw Sociaal Contract. Dat waren allerlei voorstellen om in te grijpen om te voorkomen dat al die pensioenen van al die miljoenen mensen die werken, maar ook van al die gepensioneerden overgaan naar dat zeer risicovolle stelsel. We treffen hier nu een minister van Nieuw Sociaal Contract, die nota bene die wet nu aan het verdedigen is, terwijl er heel veel mensen op die partijen hebben gestemd met het vertrouwen dat ze er juist iets aan zouden doen. Daarom nogmaals de vraag: de minister kán er iets aan doen; waarom wíl de minister niet?

Minister **Van Hijum**:

Ik stoor me er wel een beetje aan dat we deze discussie elke week opnieuw voeren. Ik blijf herhalen dat deze wet door u, door uw Tweede Kamer, en door de Eerste Kamer in een overgrote meerderheid is aangenomen. Die wet steunt op de inzet van sociale partners, van werkgevers en werknemers, die hier met elkaar een overeenkomst over hebben bereikt. Zij hechten er ook zeer aan dat dit op een zorgvuldige en ordentelijke manier wordt ingevoerd. Dat is de opdracht waarvoor ik mij gesteld zie. Ik ben daarbij niet doof en blind voor de zorgen die er over het stelsel bestaan. Ik heb al verschillende toezeggingen gedaan, ook in de richting van uw Kamer, om te kijken hoe we het stelsel waar nodig kunnen verbeteren. Dat zal ik blijven doen. Maar u kunt mij niet verwijten dat ik een wet uitvoer die u heeft aangenomen.

De **voorzitter**:

30 seconden voor de heer Baudet.

De heer **Van Kent** (SP):

...

De **voorzitter**:

30 seconden voor de heer Baudet!

De heer **Baudet** (FVD):

Vanaf het allereerste begin is Forum voor Democratie een tegenstander geweest van dit nieuwe pensioenstelsel, de nieuwe Pensioenwet, net als overigens de heer Omtzigt. Wij zagen twee grote gevaren. Het ene is de transitie. In onze ogen is daar niet goed over nagedacht. Er zijn veel te veel open eindes. Dat zien we nu ook. De transitie pakt aanzienlijk duurder uit: er is geraamd dat de kosten per pensioenspaarder in het komend jaar 17% hoger zijn. Het tweede is hetgeen waar ik de minister graag over wil horen. Wij hebben gezegd: die pensioenpotten zijn al voor een heel groot deel verdampt door het dramatische beleid van de Europese Centrale Bank en door de onbetaalbare klimaattransitie, die wordt gepresenteerd als een investering, terwijl het eigenlijk kosten zijn. Wat zegt de minister tegen de mensen, zoals van onze partij, die zeggen: dit nieuwe stelsel gaat het makkelijker maken om de pensioenen die mensen op papier nog hebben, in de praktijk te verkleinen en te laten verdampen, omdat het het individualiseert, omdat het niet meer gefixeerd is, omdat het kan gaan wiebelen?

De **voorzitter**:

Dank u wel, dank u wel.

De heer **Baudet** (FVD):

"Een casinopensioen" heeft Ralf Dekker het genoemd.

Minister **Van Hijum**:

Dit is een beetje een herhaling van het debat over het pensioenstelsel op zich. Door deze Kamer is gekozen voor een premiestelsel. In plaats van het huidige stelsel, dat op een

verwachte uitkomst gebaseerd is, gaan we toe naar een stelsel dat op de inleg van mensen in hun persoonlijke pensioenvermogen gebaseerd is. Dat kan inderdaad meer fluctueren met de tijd. De verwachting daarvan is — dat staat ook in de wet; het is zelfs een doelstelling van de wet — dat er daardoor eerder geprofiteerd kan worden van rendementen. Ook is er een risico dat het pensioen daalt wanneer het rendement tegenvalt. Bij de wetsbehandeling is daar volstrekt open en eerlijk over gecommuniceerd. Ik begrijp de achterliggende vraag in dat opzicht ook niet helemaal.

De heer **Vermeer** (BBB):

Het pensioenfonds van PostNL zegt ook dat de toekomstige uitvoeringskosten flink tegenvallen. Kan de minister dat verklaren? Er is tot nog toe immers steeds gezegd: er zijn op dit moment heel veel extra kosten, omdat we onze boekhouding op orde moeten brengen; zaken die we normaal pas berekenden wanneer iemand met pensioen ging, moeten we nu al berekenen. Is het volgens de minister dan niet logischer dat de kosten straks gaan dalen?

Minister **Van Hijum**:

Ja, in beginsel wel. Ik lees overigens in hetzelfde blad waar u denk ik uit citeert dat de meeste mensen dat nog steeds wel verwachten, maar dat een aantal veronderstellingen met onzekerheden zijn omgeven. Het is dus ook belangrijk om de komende maanden te blijven volgen hoe zich dat in de praktijk ontwikkelt. Ik ben het met de heer Vermeer eens: in beginsel zou het moeten gaan om een tijdelijke kostenverhoging.

De heer **Vermeer** (BBB):

Dank u wel, minister. Maar kan de minister ook nog aangeven wat DNB straks kan gaan doen bij die controle? En waar gaat hij aan relateren of de kosten die doorberekend worden aan de pensioendeelnemers wel terecht zijn? Wat gaat DNB vervolgens doen als blijkt dat daar kritiek op is? Hoe gaat dat verrekend worden met de pensioendeelnemers?

Minister **Van Hijum**:

Ik stel wel voor dat we dit debat bij het verschijnen van de monitor verder met elkaar voeren. Dit stelsel legt de verantwoordelijkheid namelijk wel heel erg bij de fondsen zelf en de verantwoordingsorganen om transparantie en opheldering te eisen. Als u mij vraagt of men nou een hele duidelijke maatlat heeft aan de hand waarvan men kan beoordelen hoe hoog de kosten zijn, dan is het antwoord op dit moment ook nog nee. Ik vind het dus wel de moeite waard om daar ook met deze Kamer nog eens wat verder naar te kijken.

De **voorzitter**:

30 seconden voor de heer Omtzigt.

De heer **Omtzigt** (NSC):

Op het laatste punt ga ik even door. Volgens de wetsbehandeling — wij zijn tegen die wet en hebben daar ook tegen gestemd — zou er inderdaad 200 miljoen extra aan kosten gemaakt worden. Dat snap je ook, want zo'n inwaaroperatie is gewoon een grote operatie. Een stijging van 17% op uitvoeringskosten van 9 miljard is een kostenstijging van 1,5 miljard per jaar, terwijl de voorspelde kostenstijging 200 miljoen was. Heeft de regering ook een verklaring voor het feit dat de kostenstijging — een gedeelte hiervan zal inflatie zijn; dat snap ik — heel veel groter is dan de kostenstijging die voorspeld werd ten tijde van de Wet toekomst pensioenen?

Minister **Van Hijum**:

Die extrapolatie herken ik nog niet. We hebben het natuurlijk wel over een aantal ondernemingspensioenfondsen gehad waar dat percentage wellicht voor geldt. Dat is wat ik uit het rapport van BDO haal. Maar uit de rapportages van Bell, waar ik het zelf over had, blijkt dat het ongeveer gaat over 100 miljoen over het afgelopen jaar, van 2022 tot 2023. Dat is wel degelijk binnen de bandbreedte die we hadden verwacht bij de aanvaarding van de

Wet toekomst pensioenen. Ik zie op dit moment dus nog niet dat die percentages in brede zin kloppen. Ik vind wel dat we hier met elkaar alert op moeten zijn, vandaar ook mijn toezegging om in januari echt op dit punt in te gaan op de monitor die de regeringscommissaris dan ook aan de Tweede Kamer zal sturen.

De heer **Omtzigt** (NSC):

Ik zou graag willen vragen of de minister bij de rapportage in januari aan de AFM zou willen vragen hoe zij dat zien. Het rapport van Bell is inderdaad een stukje optimistischer dan het rapport van BDO. Als je beide leest, zie je dat daar nogal een verschil tussen zit. Als het in de orde van grootte van 100 miljoen blijft, dan is dat inderdaad zoals afgesproken. Als het in de orde van grootte van 17% is en het over 1,5 miljard gaat, dan is het echt volstrekt niet wat is afgesproken. Normaal gesproken rapporteert de AFM over de kosten. Daar moeten zij toezicht op houden. Zou de minister aan de AFM willen vragen om voor januari te vertellen of er een grote kostenstijging heeft plaatsgevonden of niet en, zo ja, waardoor die heeft plaatsgevonden?

Minister **Van Hijum**:

Nou, vóór januari ... Ik wil toezeggen dat we daar in januari inzicht in bieden. Dan maken we gebruik van de informatie die er is, van DNB, AFM en bureaus, die zich overigens allemaal baseren op de jaarverslagen van de pensioenfondsen, waarin die kosten verantwoord moeten worden. Die toezegging ben ik bereid te doen.

De **voorzitter**:

Prima. Tot zover dit onderwerp. Hartelijk dank aan de minister van Sociale Zaken.

Vragen Koekkoek

Vragen van het lid Koekkoek aan de staatssecretaris Openbaar Vervoer en Milieu over **het bericht "Elektrisch rijden fors duurder dan op benzine: 'Verduurzaming op de weg stukt'"**.

De **voorzitter**:

Dan verwelkomen wij de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat. Fijn u weer te zien. Ik geef graag het woord aan mevrouw Koekkoek van de fractie van Volt voor het stellen van een vraag.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):

Dank, voorzitter. Elektrisch rijden wordt over twee weken, zodra het nieuwe jaar van start gaat, ruim 13% duurder. Een kilometer elektrisch rijden kost straks €0,76, vergeleken met €0,67 voor een kilometer rijden in een benzineauto. Voor iemand die dagelijks naar zijn werk rijdt of voor een ondernemer die van klant naar klant rijdt, lopen de dagelijkse kosten dus enorm op wanneer je elektrisch rijdt. Niet voor niets wordt er aan de noodbel getrokken. De overstap naar elektrisch rijden stagneert. Dat is de omgekeerde wereld, want juist de duurzaamste optie zou de goedkoopste optie moeten zijn, niet alleen omdat het verduurzamen van de mobiliteitssector ontzettend helpt bij het bereiken van de klimaatdoelen, maar ook omdat de gezondheid van Nederlanders enorm vooruitgaat als er minder vervuulende stoffen vrijkomen door ons dagelijks vervoer. Laaghangend fruit voor dit kabinet, zou je dus denken, als elektrisch rijden de makkelijkste keuze wordt, want zowel ons klimaat als onze volksgezondheid is daarbij gebaat. Maar het is voor veel mensen en ondernemers al te duur om de overstap naar elektrische vervoermiddelen te maken, en nu wordt het ook nog duurder om erin te rijden. Het is logisch dat mensen die groene keuze niet meer maken, want als je het niet kunt betalen, dan heb je die keuze niet. Mijn eerste vraag aan de staatssecretaris is dus eigenlijk een simpele. Wat gaat de staatssecretaris doen om ervoor te zorgen dat die groene keuze wel weer de goedkoopste en de makkelijkste wordt?

De voorzitter:

Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris Jansen:

Dank, voorzitter. Dank aan mevrouw Koekkoek van Volt voor het agenderen van dit onderwerp en voor de vraag die zij stelt. Wat ga ik daaraan doen? Daar kan ik het volgende over zeggen. Het kabinet erkent dat de wijziging van de voorgestelde tariefkorting in de motorrijtuigenbelasting ten opzichte van de Voorjaarsnota niet bijdraagt aan de voorspelbaarheid van beleid voor burgers en bedrijven en aan betrouwbaar bestuur. Tegelijkertijd is het kabinet er ook verantwoordelijk voor dat de overheidsfinanciën op orde blijven. Dit hoort ook bij goed en betrouwbaar bestuur. De doelstelling van verduurzamen is belangrijk, maar moet wel worden afgewogen tegen de haalbaarheid binnen de begroting. Het kabinet acht het niet wenselijk om dit op te lossen door de lasten voor andere burgers en bedrijven te verhogen en heeft er daarom voor gekozen om de tariefkorting te versoberen. Hoewel deze lager wordt dan eerder aangekondigd, wordt hiermee nog steeds deels gecompenseerd voor het technisch meergewicht van een emissievrije personenauto. Bij de Voorjaarsnota van 2025 — dat is mijn antwoord richting mevrouw Koekkoek — zal de hoogte van de tariefkorting opnieuw door het kabinet worden gewogen. Tot die tijd zal ik het daarbij moeten laten.

Mevrouw Koekkoek (Volt):

Uiteraard dank aan de staatssecretaris voor de eerste beantwoording. Als ik het simpeler samenvat, zegt de staatssecretaris eigenlijk: "Ik moet uitkomen met de begroting. Er is nu niet meer geld dan dat er is. We maken andere politieke keuzes." Dat kan natuurlijk. Dat klinkt allemaal hartstikke redelijk, maar ik vind het dan heel zorgelijk dat je over die hele linie van mobiliteit ziet dat de meest groene keuze de moeilijkste wordt; de trein wordt duurder; de ov-verbindingen worden slechter. Het kabinet heeft ervoor gekozen om de subsidies voor elektrisch rijden niet alleen nagenoeg af te schaffen, maar dat ook versneld te doen. Ook dat is een politieke keuze. Ik zie eigenlijk dat de meest concrete keuze die nu vanuit dit kabinet op mobiliteit gemaakt wordt, is dat er vanaf Schiphol meer gevlogen mag worden. Dat staat natuurlijk haaks op de klimaatambities van dit kabinet, maar ook haaks op de ambitie dat je eigenlijk iedereen die vrije keuze wil laten. Dus ik wil toch wel aan de staatssecretaris vragen waarom dan gekozen wordt voor het sneller afbouwen van stimuleringsmaatregelen, want dat komt natuurlijk boven op die hogere afschrijfkosten voor elektrische auto's, het introduceren van een motorrijtuigenbelasting voor elektrische auto's en de aanschafprijs die gemiddeld sowieso hoger ligt. Het lijkt er dus op dat er een stapeling is tegen elektrisch rijden. Waarom is die keuze voor versnelling genomen?

Staatssecretaris Jansen:

De keuze is puur een financiële overweging, zoals ik net in mijn eerste betoog richting mevrouw Koekkoek van Volt zei. Daarnaast gaat de markt voor tweedehands elektrische auto's gelukkig wel een boost krijgen, want de auto's die vier jaar geleden in de lease zijn gegaan, lopen zo'n beetje eind dit jaar, begin komend jaar af. Dat zal een enorme boost voor de tweedehandsautomarkt zijn. Het is inderdaad zo dat een nieuwe elektrische auto op dit moment duurder is dan een gewone auto. Aan de andere kant hebben wij als kabinet volgens mij ook afgesproken dat wij streven naar 100% emissievrij in 2030. Maar het doel moet bereikt worden in 2035. Tot die tijd zal er dus inderdaad sprake zijn van een speelveld waarbinnen mensen de keuze moeten maken welk type auto zij prefereren.

Daarbij wil ik ook opmerken dat Nederland wel koploper is als je kijkt naar de cijfers. Er rijden relatief heel veel Nederlanders elektrisch; dat is 5,5%. Het enige land binnen Europa waar dat hoger is, is Denemarken met 10,5%. Alle andere landen om ons heen zitten een stuk lager. Wat dat betreft doen wij het als Nederland dus hartstikke goed, maar het is inderdaad vanwege onder andere de financiële overwegingen voor mensen wel lastiger geworden. Dat klopt.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):

Het is natuurlijk mooi dat je meedenkt en zegt: we maken politieke keuzes en voor andere mensen wordt het nu goedkoper. Het probleem ligt eigenlijk ook een beetje in het antwoord van de staatssecretaris. Hij zegt terecht: Nederland is eigenlijk heel goed behept. Gelukkig maar! We hebben een goede dekking wat betreft de laadpalen. Het is dus ook echt oké om elektrisch te rijden in Nederland. Dat doen we goed, net als Denemarken. Maar dan moet je wel toe naar het stimuleren van mensen om op tijd over te stappen, en niet pas in 2035. Dat doe je als overheid niet alleen door voorspelbaar beleid neer te zetten, maar ook door langdurig beleid neer te zetten. Dus ik wil nu door naar een oplossing, ook omdat ik hoop dat de staatssecretaris de handreiking die ik doe ook aanpakt. Je kunt natuurlijk als overheid bepaalde subsidies, die nu teruggedraaid worden, nog wel uitschrijven. We hebben daar zelf een voorstel voor gedaan: herintroduceer niet de rode diesel, maar ga door met die subsidies. Maar je kan ook toe naar het weer verlagen van de wegenbelasting voor elektrische voertuigen. Dat is een ander voorstel. Ik vraag me af hoe de staatssecretaris daarnaar kijkt. Dan kom je wel uit in je begroting, maar stimuleer je in ieder geval nog het gebruik. Ziet de staatssecretaris dit soort meer creatieve oplossingen ook als een van de mogelijkheden?

Staatssecretaris **Jansen**:

Ik denk dat mevrouw Koekkoek van Volt terecht een suggestie doet, maar wij gaan de integrale afweging maken bij de Voorjaarsnota. Daarbij zijn alle mogelijkheden in beeld. Dus tot die tijd moet ik helaas vragen om geduld.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):

Dat vind ik wel echt heel jammer. De Voorjaarsnota is voor ons best dichtbij; daar gaan we over een paar maanden alweer over spreken, maar als jij als ondernemer of als privépersoon denkt dat je die overstap gaat maken, weet je een aantal maanden niet waar je aan toe bent. Dan ga je dat dus niet doen; dan ga je die keuzes niet maken. Ik hoop dus dat de staatssecretaris in ieder geval in het voorjaar veel sneller met alternatief beleid komt, waardoor we niet alleen die versnelling naar vergroening maken, maar waardoor we het mensen vooral ook makkelijk maken, want de goedkoopste en makkelijkste optie moet de groene optie zijn.

Staatssecretaris **Jansen**:

Misschien als laatste antwoord: de 9% die ik net noemde, is natuurlijk een gemiddelde. Je ziet dat het met name voor de klassen D, E en F wel degelijk al loont om elektrisch te rijden ten opzichte van een andere variant, maar dat geldt inderdaad nog niet voor de hele markt. Dat ben ik met mevrouw Koekkoek eens.

De heer **Heutink** (PVV):

Al jaren zegt de PVV dat elektrische auto's onbetaalbaar zijn voor de gewone Nederlander. Al jaren zegt onze fractie dat elektrische auto's met of zonder subsidie onbetaalbaar zijn voor de gewone Nederlander. Wat blijkt? Het gelijk valt opnieuw onze kant op. Het duurt vaak eventjes, maar uiteindelijk krijgen wij gelijk. De vraag aan de staatssecretaris is of hij dat beeld herkent en of hij alles op alles wil zetten om de brandstofauto en dus niet de elektrische auto betaalbaar te houden in ons mooie land.

Staatssecretaris **Jansen**:

Dank voor deze vraag, zeg ik richting de PVV. Wat dit kabinet beweegt, is dat eigenlijk iedereen gebruik moet kunnen maken van de vorm van vervoer die hij of zij wenst. Dat betekent inderdaad: met een auto, met het openbaar vervoer, met de fiets of lopend. De keuze daarin voor de mensen is vrij. Aan de andere kant zeggen wij ook dat wij wel bepaalde doelstellingen nastreven, zoals in 2035 hoe dan ook verkoop van elektrische voertuigen, maar tot die tijd zul je te maken hebben met meerdere keuzes. De mensen kunnen die keuze uiteindelijk zelf maken.

De heer **Heutink** (PVV):

Ik hoorde de staatssecretaris net in antwoorden ook zeggen dat hij ten aanzien van de subsidies bij de besluitvorming over de Voorjaarsnota met een besluit gaat komen. Iedereen weet natuurlijk dat het geven van subsidies aan elektrische auto's hetzelfde is als geld afpakken van de armen en dat geven aan de rijken, want alleen die mensen kunnen elektrische auto's betalen. Ik wil hier vandaag van de staatssecretaris horen dat hij vast blijft houden aan de afbouw van de subsidies op de aanschaf van elektrische auto's.

Staatssecretaris **Jansen**:

Ik denk dat ik richting de PVV kan aangeven dat we er in ieder geval naar streven om niet de gewone rijder te laten opdraaien voor de kosten van elektrisch rijden. Ik denk dat ik dat hoe dan ook kan toezeggen richting de heer Heutink van de PVV.

De **voorzitter**:

30 seconden voor de heer Bamenga.

De heer **Bamenga** (D66):

We zien in Nederland mensen die zich bekommeren om een duurzame wereld, die daar graag een bijdrage aan willen leveren. Dat doen ze op verschillende manieren: door korter te douchen, biologisch voedsel te kopen, maar ook dus door elektrisch te rijden. Juist dat willen we natuurlijk aantrekkelijker maken. Daarom stel ik de staatssecretaris de vraag of hij het eens is met D66 dat het ook de taak is van de overheid om te zorgen dat het maken van duurzamere, schone keuzes goedkoper is dan de fossiele keuzes.

Staatssecretaris **Jansen**:

Volgens mij is het de taak van de overheid om te zorgen voor een vrij keuzemiddel voor iedereen in het land. Inderdaad, iedereen heeft de keuze tussen elektrisch, benzine of diesel. Kijkend naar de toekomst streven wij natuurlijk naar zo veel mogelijk elektrische voertuigen. Dat is uiteindelijk de ontwikkeling waar de markt naartoe gaat.

De heer **Bamenga** (D66):

Ik hoor wat de staatssecretaris zegt. We hebben hier eerder ook over gesproken. Ik heb zelf een aantal voorstellen gedaan om te zorgen dat elektrisch rijden voor iedereen toegankelijk is, ook voor mensen met een lager inkomen. Daar stond de staatssecretaris positief tegenover. Daarom zou ik graag van de staatssecretaris de toezegging willen dat er bij de Voorjaarsnota voor gezorgd kan worden dat in 2026 elektrisch rijden goedkoper is.

Staatssecretaris **Jansen**:

Wij zullen als kabinet een integrale afweging maken bij de Voorjaarsnota.

De heer **Baudet** (FVD):

"Beter ten halve gekeerd, dan ten hele gedwaald." Dat is een heel mooi Nederlands spreekwoord. Wij hebben vanaf het allereerste begin, in 2018, gewaarschuwd voor de onbetaalbaarheid van de dramatische Klimaatwet en van die absurde energietransitie. Vandaag bespreken we dat rijden met een benzineauto op alle mogelijke manieren bemoeilijkt wordt, maar dat het ondanks alle accijnzen en belastingen toch nog steeds veel goedkoper is dan elektrisch. Ik wil aan deze staatssecretaris het volgende vragen, en via hem aan het hele kabinet, waar de PVV zo'n belangrijke stem in is. Is dit kabinet of deze staatssecretaris bereid om die klimaatdoelstellingen te heroverwegen, nu we keer op keer, elke week wel weer ...

De **voorzitter**:

Ja, ja, ja.

De heer **Baudet** (FVD):

... een voorbeeld zien van de totale absurditeit, de onhaalbaarheid, de onbetaalbaarheid van die voorgenomen energietransitie?

Staatssecretaris **Jansen**:

De heer Baudet stelt mij een vraag, maar wij zitten met vier partijen in een coalitie. Er zit hier een kabinet en wij voeren het hoofdlijnenakkoord uit. Daarin staan ook klimaatdoelen en die gaan we gewoon met z'n allen proberen te realiseren.

Mevrouw **Veltman** (VVD):

We hebben ook vernomen dat van de nieuwe voertuigen die in de afgelopen maand verkocht zijn, 40% elektrisch is, 40% hybride en 20% brandstof. Ik hoor dat er best veel somberheid is, ook in het artikel dat aangehaald is, over het aantal auto's en of mensen die kunnen kopen. Gelukkig zie je ook wel dat die prijs behoorlijk gedrukt wordt door die enorme verkoop. Mijn vraag gaat over iets wat net heel kort werd aangeraakt. Ziet de staatssecretaris ook dat de verkoop nu ontzettend is gestegen — naast lease ook gewone verkoop — en dat dat gaat helpen om die markt verder op gang te brengen?

Staatssecretaris **Jansen**:

Jazeker. Marktwerking werkt uitstekend in dit geval. De cijfers die mevrouw Veltman van de VVD aanhaalt, zien met name op toename van hybride. Ik zeg zelf altijd dat dit een halve stap in de goede richting is, want het is onderweg naar elektrisch.

De heer **De Hoop** (GroenLinks-PvdA):

Het is toch wel heel bijzonder dat openbaar vervoer en elektrisch rijden het komend jaar in dit land weer een stuk duurder worden, maar dat we 1,2 miljard uittrekken voor een accijnsverlaging voor diesel- en benzineauto's, terwijl deze staatssecretaris zelf zegt dat hij wil dat het schone vervoer goedkoper wordt ten opzichte van vervuilend vervoer. Ik zou de staatssecretaris mee willen geven om bij de Voorjaarsnota dan ook te heroverwegen of zo'n accijnsverlaging wel verstandig is. Is het niet veel verstandiger om gericht maatregelen te nemen voor de elektrische auto en om dat niet te doen bij de motorrijtuigenbelasting, om die korting ook niet op te laten lopen tot drie kwart in 2026 en om ook te kijken naar de gewichtsklasse? Juist met wegenbelasting kun je dan een elektrische auto helpen als die zwaar is. Is de staatssecretaris bereid om bij de Voorjaarsnota ook te kijken naar die onderdelen?

Staatssecretaris **Jansen**:

Wij zullen bij de Voorjaarsnota naar alle aspecten kijken en uiteindelijk daarin een integrale afweging maken.

De **voorzitter**:

30 seconden voor de heer Grinwis.

De heer **Grinwis** (ChristenUnie):

Burgers en ondernemers zijn gebaat bij voorspelbaar beleid. Dit kabinet heeft abrupt de lasten voor elektrisch rijden verhoogd, vanaf 2026. Een maand geleden is in dit huis een motie aangenomen met als dictum: verzoekt de regering om in het aangekondigde plan voor hervorming van de autobelasting aan burgers en ondernemers duidelijk te maken dat, vergeleken met rijden op benzine, elektrisch rijden vanaf 2026 aantrekkelijk blijft, ook in de motorrijtuigenbelasting. Dat verzoek is door de Kamer aangenomen. Mijn vraag aan de staatssecretaris is hoe hij deze motie in het voorjaar gaat uitvoeren. Wat is dan zijn inzet?

Staatssecretaris **Jansen**:

Dat is precies datgene waarover waar wij de komende maanden moeten nadenken, namelijk

hoe wij gehoor kunnen geven aan deze motie. Uiteindelijk zult u daar bij de Voorjaarsnota het resultaat van zien.

De heer **El Abassi** (DENK):

Ik hoorde de staatssecretaris aangeven dat iedereen in Nederland vrij moet kunnen reizen, of het nou gaat om een dieselauto, een benzineauto of een zero-emissieauto, een elektrische auto. Dat is niet waar. Wij hebben net een debat gehad over zero-emissiezones. Daarin hebben we gezien dat busjes of vrachtwagens niet welkom zijn. Dus ik zou de staatssecretaris willen vragen hoe hij dit rijmt met het feit dat vrachtwagens en busjes die rijden op benzine niet welkom zijn in zero-emissiezones?

Staatssecretaris **Jansen**:

Volgens mij heeft de staatssecretaris net gezegd dat iedereen vrij moet kunnen kiezen of hij elektrisch wil rijden of op benzine of diesel, en of hij het openbaar vervoer wil gebruiken of wil lopen. Dat heb ik gezegd. Volgens mij wordt zo bij de stemmingen duidelijk wat er met betrekking tot de zero-emissiezones uit gaat komen. U kent het standpunt van het kabinet daarin.

De heer **El Abassi** (DENK):

Om vrij te kunnen kiezen, moet er geen overheid zijn die beperkingen oplegt, namelijk via zero-emissiezones. Maar ik zou de staatssecretaris een andere vraag willen stellen. Ik ben inderdaad benieuwd naar de moties die ingediend zijn. Ik word er niet blij van dat het amendement niet gesteund is. De staatssecretaris heeft aangegeven en beloofd dat er geen zero-emissiezones ingevoerd worden voor personenwagens. Hij heeft gezegd dat dit wettelijk zo verankerd is. Ik heb van de staatssecretaris nog niet gehoord hoe dit wettelijk verankerd is. Wij zien namelijk gemeenten die er een beroep op doen en zeggen dat het wel kan. Kan de staatssecretaris aangeven op basis van welke wet het niet mogelijk is om een zero-emissiezone voor personenauto's in te stellen?

Staatssecretaris **Jansen**:

Ik zal daar voor de heer El Abassi uitgebreid schriftelijk op terugkomen, maar ik weet nog wel welke woorden ik heb gebruikt in het debat laatst daarover, namelijk dat daar een wetswijziging voor nodig is. En dat gaan wij niet doen.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dank aan de staatssecretaris. Tot zover het vragenuurtje. Ik schors enkele minuten. Dan gaan we afscheid nemen van een collega en een nieuwe collega beëdiggen.

De vergadering wordt van 15.01 uur tot 15.07 uur geschorst.